

ביקורם של הרב המגיד והבעש"ט אצל אדמו"ר הזקן במאסרו

פּוֹתַחַיִן נְדָנָר מַלְכוּת

משיחת מוצש"ק פ' מקץ נר ה' דחנוכה
ה'תשמ"ו - בלתי מוגה

פסק-דין של נשמה בגוף (והלכה כמותו) או בגדר של פסק-דין של נשמה בעולם האמת (ותורה "לא בשמים היא") שכן החילוק שבין לפני יציאת נשמה הוא חילוק של רגע בלבד כך ש"קשה לצמצם" או "אי אפשר לצמצם" ובמילא יש פלוגתא בדבר.

וא"כ נשאלת שאלה על רבינו הזקן – על-פי נגלה: כיצד יכול לברר פסק-דין להלכה (אם להפסיק או להמשיך באמירת דברי חסידות) אצל נשמות מעלמא דקשוט – "תורה לא בשמים היא"?

הנשיא בדור ההוא היה – רבינו הזקן שלכן ישב הוא במאסר לא רק בתור אחד מתלמידי המגיד והבעש"ט כי אם בתור נשיא ישראל הן בפנימיות התורה והן בנגלה דתורה ואם-כן כיצד יש מקום – על-פי נגלה דתורה – שנשיא הדור שהוא זה שצריך לקבוע את הפסק-דין בתורה ישאל ויברר פסק-דין להלכה אצל נשמות מעלמא דקשוט?

ד. שאלות אלו הם כאמור בבחינת "קלאַץ-קשיות" אך דא עקא כמדובר כמה פעמים שברובא דרובא דוקא על "קלאַץ-קשיות" לא שמים לב!

ועל-אחת-כמה-וכמה בענין האמור – הרי **פּוֹחַדִים** בכלל להכנס לשקלא-וטריא בדבר והגע עצמך: כשמדובר אודות **רבינו הזקן המגיד והבעש"ט** – כיצד באים אנשים כערכנו להתערב ולחקור האם היה מקום שרבינו הזקן ישאל אצלם והם יענו לו והאם הוצרך רבינו הזקן לשמוע להם אם לאו ח"ו? כיצד מתערב "**בן הכפר**" בעניניהם של "**שרי המלך**"?

קטרוג זה על-ידי ההסברה שפירסום והפצת החסידות הוא דבר הכי מוכרח – **פיקוח נפש** הצלת חייו של בן המלך ואם-כן כיצד יתכן שרבינו הזקן ישאל את המגיד האם להפסיק ח"ו מלומר דברי חסידות – וכי יש מקום אצל רבינו הזקן לקס"ד כזו לאחרי שהסביר בעצמו שזהו ענין של פיקוח-נפש ממש?

ג. ושאלה ב':

ישנו כלל פסק-דין בתורה שייך לנשמה בגוף דוקא – התורה "לא בשמים היא". וכל זה – אפילו כאשר יש דעה כזו למטה בארץ כסיפור הגמרא ש"יצתה בת קול ואמרה מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו" כדעת רבי אליעזר נשמה בגוף ואף-על-פי-כן אמרו "לא בשמים היא" מכיון שדעת הרוב היתה באופן אחר והתורה אמרה "אחרי רבים להטות".

וכמבואר גם בדרוש הידוע בלקוטי-תורה ד"ה קא מפלגי במתיבתא דרקיע כו' קוב"ה אמר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא כו' בביאור דעת הפוסקים שספיקו טמא אף-על-פי שקוב"ה אמר טהור – מכיון ש"לא בשמים היא".

ולא עוד אלא שאף-על-פי שאמרו "מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות" נשמה בגוף וס"ל טהור – מ"מ "כיון דבשעת יציאת נשמה הוא דאמר הכי הוי בכלל לא בשמים היא".

כלומר: פלוגתת הראשונים אם הלכה כרבה בר נחמני אם לאו היא – האם פסק-דין שנאמר בשעת יציאת נשמה הוא הגדר

א. ידוע סיפור החסידים שבהיות רבינו הזקן במאסר נכנסו אצלו פעם אחת רבו הרב המגיד עם הבעש"ט נ"ע מעלמא דקשוט. רבינו הזקן לא הכיר מימיו את הבעש"ט אמנם בראותו שנכנס לפני הרב המגיד הבין שזהו הבעש"ט. שאל אותם רבינו הזקן למה זה מגיע לו (הישיבה במאסר) ומה תובעים ממנו? והשיבו לו שנתחזק עליך הקטרוג על שאתה אומר דברי חסידות הרבה ובגילוי כו'. ושאל אותם: ואם אצא מכאן האם אפסוק מלומר דברי חסידות? והשיבו לו: כיון שהתחלת לא תפסוק ואדרבה לכשתצא תאמר יותר. ע"כ תוכן הסיפור.

בסיפור זה ישנם ב' שאלות ושניהם – "קלאַץ קשיא": א) כיצד יתכן שאצל רבינו הזקן היה מקום לשאלה וקא-סלקא-דעתך האם עליו **לפסוק** ח"ו מלומר דברי חסידות. ב) מבחינת ההלכה – כיצד יתכן לברר שאלה זו אצל נשמות **מעלמא דקשוט** כדלקמן.

ב. שאלה א': ידוע הסיפור שאירע עוד בחיי הרב המגיד שנמצא כתב של דברי חסידות שהתגלגל כו' ונעשה קטרוג על המגיד כו' עד שרבינו הזקן ביטל את הקטרוג על-ידי הסברת משל לבן מלך שנחלה בחולי עצום ולא מצאו תרופה למחלתו כי אם ליקח את האבן היקרה שבכתר מלכות שבה תלוי כל היוקר דכתר המלך לשחקה ולערבה במים ולשפוך על שפתיו של בן המלך כדי שכולי האי ואולי יתכנס טיפה אחת לפניו ותציל את חייו.

ועל-פי זה נשאלת שאלה פשוטה: כאשר היה קטרוג על המגיד (כמה וכמה שנים לפני הקטרוג על רבינו הזקן) – ביטל רבינו הזקן

אבל אף-על-פי-כן לאחרי ככלות הכל הרי מדובר אודות **דין והלכה** בתורה – **לא בשמים היא** ובמילא יש צורך בביאור והסבר כיצד יכולים נשמות מעלמא דקשוט לפסוק הלכה!

ונוסף לזה כאמור מהי הקא-סלקא-דעתך לשאלה בדבר – לא יגרע ענין זה מ"הנהגה טובה שנהגתי שלש פעמים" ובנדון-דין לימוד התורה – "מעיינות" דפנימיות התורה ובאופן של הפצה עד למקום ה"חוצה" ועל-אחת-כמה-וכמה – ענין של **פיקוח-נפש** אשר מטעם זה נתקבל הדבר למטה ולמעלה ובאופן שנתבטלו הקטרוגים כו' – זמן רב לפני נשיאתו של רבינו הזקן.

ואף-על-פי-כן שואל רבינו הזקן את המגיד והבעש"ט כיצד עליו להתנהג – בנוגע למאמית דברי חסידות – לאחרי י"ט כסלו.

ה. כדי שתהיה מנוחת הנפש – הרי מכיון שישנם כאלו שה"קלאץ-קשיות" הני"ל (בנוגע לסיפור אודות רבינו הזקן המגיד והבעש"ט) מבלבלים ומפריעים להם למנוחת הנפש יש לבאר (בקיצור עכ"פ) את נקודת הביאור.

ובהקדמה – שמצינו קושיא מעין זו בנוגע לסיפור הגמרא אודות רבינו הקדוש:

איתא בגמרא: "בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך . . אמר להם . . נר היא דלוק במקומו שולחן יהא ערוך במקומו כו' . . מאי טעמא כל בי שמישי (ערב שבת) הוה אתי לביתי" (עד ש"ההוא בי שמשא אתאי שבתא קא קריה אבבא כו' כיון דשמע שוב לא אתא כו'"). ומובא בספר חסידים ש"היה נראה בבגדים חמודות שהיה לובש בשבת . . ופטר את הרבים ידי חובתן בקידוש היום".

וגם בענין זה נשאלת השאלה האמורה: מכיון שמדובר אודות נשמה מעולם האמת כיצד שייך שתעשה קידוש על יין גשמי ולא עוד אלא שישמעו אחרים קידוש היום ויצאו ידי חובתן?!

וידועה אריכות השקלא-וטריא בענין זה בדברי האחרונים ומהביאורים שבדבר – שמכיון שבא לביתו באופן שבני ביתו ראו אותו וכמודגש בספר חסידים ש"היה נראה בבגדי שבת כו" מובן שבאותה שעה ירדה נשמתו ונתלבשה בגוף גשמי הנראה לעיני בשר ובמילא הרי הוא בגדר דנשמה בגוף ולכן יכול לפטור את הרבים ידי חובתן בקידוש היום.

ועל-דרך זה יש לומר גם בענינו: בסיפור אודות ביקורם של המגיד והבעש"ט אצל רבינו הזקן מודגש שרבינו הזקן לא הכיר מימיו את הבעש"ט (שהרי לא ראהו בתור גדול כי אם בהיותו בן ג' שנים)

רק כאשר ראהו נכנס קודם להמגיד הבינו שזהו הבעש"ט.

ומזה מובן שהמגיד והבעש"ט לא באו בתור נשמות כפי שהם בעולם האמת כי אם באופן של נשמה בגוף.

בנוגע לאופן שבו הכיר שזהו הבעש"ט – לא היה זה על-ידי שמיעת תורה שעל ידה הכיר שזוהי תורתו של הבעש"ט ובמילא האומר הוא הבעש"ט כי אם על-ידי זה שראה שנכנס לפני המגיד – ענין הקשור עם גדרי המקום ואינו שייך אלא אצל נשמה בגוף.

ומטעם זה לא היה זקוק לסימן בנוגע למגיד – דמכיון שבאו באופן של נשמות בגופים הכיר מיד את המגיד על-פי תואר קלסתר פניו כפשוטו.

ועל-פי זה מובן שבירור הלכה למעשה אצלם אינו בסתירה לכלל ד"לא בשמים היא" – דמכיון שבאותה שעה נתלבשה נשמתם בגופא היו בגדר דנשמות בגופים כשם שרבינו הקדוש היה פטר את הרבים ידי חובתן בקידוש היום.

1. אמנם עדיין דרוש ביאור בעצם הענין: כיצד יתכן מקום לשאלה וקא-סלקא-דעתך אצל רבינו הזקן אולי עליו להפסיק ח"ו מלומר דברי חסידות – היפך הענין ד"הנהגה טובה שנהגתי שלש פעמים" ומה גם שבתקופה שלפני-זה כבר נפסקה הלכה על ידו בענין זה?

ונקודת הביאור בזה – בקיצור על-כל-פנים. ובהקדמה:

בנוגע לכללות הענין דהפצת התורה – איתא בגמרא: "בשעת המכניסין – פזר בשעת המפזרים – כנס". כלומר יש זמנים שבהם יש לעסוק בהרבצת התורה באופן ד"פזר" ולעומת זאת יש זמנים שעל-פי תורה צריך להיות "כנס" (ועיקר ההתעסקות צריכה להיות בקיום המצוות).

ובפרט בנוגע לפנימיות התורה – שעל זה נאמר "כבשים ללבושך" ופירשו חז"ל: "דברים שהן כבשוננו של עולם" (יסתרו של עולם מעשה מרכבה כו') יהיו תחת לבושך".

ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר הדבר קשור עם גזירת המלכות (שהתנגדה לעבודתו של רבינו הזקן בהפצת החסידות) – שאז כרוך הדבר עם סכנת נפשות!

ובהקדמה:

איתא בגמרא: "פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו בתורה" ואף-על-פי-כן לא התפעל רבי עקיבא מגזירה זו ו"היה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה" וזאת – למרות שידע את גודל הסכנה שבדבר ולא עוד אלא שגם לאחרי שנתקיים העונש אצל

הנשיא בדור ההוא היה רבינו הזקן שלכן ישב הוא במאסר ואם-כן כיצד יש מקום שנשיא הדור שהוא זה שצריך לקבוע את הפסק-דין בתורה ישאל ויברר פסק-דין להלכה אצל נשמות מעלמא דקשוט?!

אחד מהרוגי מלכות – המשיך רבי עקיבא ללמד תורה ברבים!

אמנם בענין זה ישנם גדרים בהלכה: החיוב דמסירות-נפש על הפצת התורה (למרות גזירת המלכות) – אינו אלא כאשר גזירת המלכות היא "לבטל דתם" "להשיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך" שאז "אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור . . אפילו לשנויי ערקתא דמסאני" ("שרוך הנעל" של עכו"ם שחורות ושל ישראל לבנות" וכיו"ב) מה-שאין-כן כאשר כוונת המלכות היא "להנאת עצמם" – הרי החיוב ד"יהרג ואל יעבור" אינו אלא בנוגע לשלש העבירות דעבודה-זרה גילוי-עריות ושפיכות-דמים ולא בנוגע לשאר הענינים כולל – לימוד התורה ויתירה מזה: לדעת הרמב"ם יש איסור בדבר – "כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו!"

ובנוגע לענינו: התנגדותה של המלכות לרבינו הזקן היתה – כאמור – בעקבות ההלשנה שרצונו להיות מלך בישראל כלומר מרידה במלכות של ה"צאר" שהנהיג את המדינה בימים ההם. ומכיון שכן נמצא שגזירת המלכות נגד הפצת החסידות – אין בזה משום "לבטל דתם" כי אם "להנאת עצמם" היינו שלא יהיה גרעון ופיגועה במלכותם. ובמילא אין

כאן חיוב של מסירות-נפש על הפצת החסידות.
ועל-פי זה מובן גם שהפסק-דין של רבינו הזקן (בקשר לקטרוג על המגיד) אינו שייך לנדון-דין כזו.
אצל המגיד לא היתה גזירת המלכות כי אם שלמעלה היה קטרוג בנוגע לעצם הענין דגילוי והפצת החסידות קטרוג שהיה עלול לגרום להסתלקותו של המגיד מעלמא דין ח"ו ובענין זה פסק רבינו הזקן כך וכך ועל-ידי זה ביטל את הקטרוג
אמנם לאחרי שעברו כמה עשיריות שנים בזמן נשיאותו של רבינו הזקן שאז היתה גזירת המלכות וכאמור לא "לבטל דתם" כי אם "להנאת עצמם" – אזי נתעוררה שאלה כיצד יש לנהוג בזמן ומצב זה. ושאלה זו היו צריכים לשאול ולברר אצל מי שאינו נוגע בדבר ולכן שאל רבינו הזקן אצל המגיד והבעש"ט בהיותם במעמד ומצב דנשמות בגופים כנ"ל.
ויש להאריך בכל זה ו"תן לחכם ויחכם עוד".

ז. והמעשה הוא העיקר – כאמור – שישנו פסק-דין ברור מהבעש"ט והמגיד לרבינו הזקן ולכל ממלאי מקומו עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – שצריכים להוסיף עוד יותר בהפצת המעיינות חוצה – ופשוט אשר בהקדמה לענין ההפצה – צריכה להיות הוספה גם בלימוד לעצמו לימוד תורת החסידות

וכמו-כן לימוד והפצת נגלה תורה שכן נגלה תורה ופנימיות התורה הם בדוגמת גוף ונשמה "גופי תורה" ו"נשמתא דאורייתא" והרי נשמה צריכה גם גוף ולא עוד אלא שהגוף והנשמה מתאחדים למציאות אחת – "תורה אחת" אשר ענין זה פועל ומוסיף בבריאות הגוף של יהודי בעוה"ז הגשמי נשמה בריאה בגוף בריא אשר בד בבד עם הגברת הנשמה על הגוף הרי זה באופן ד"יחוד נפלא" עד שנעשים למציאות אחת.
ונקודת הענין – להוסיף בכל ה"מבצעים" דהפצת היהדות תורה ומצוותיה והפצת המעיינות חוצה וכהוראת ימי חנוכה – א) להאיר "על פתח ביתו מבחוץ" עד שרואים בעיני בשר שמקום ה"חוץ" נעשה מואר ב"נר מצוה ותורה אור" (ב) "מוסיף והולך" . מעלין בקודש" היינו שמים ליום הולך ונייתוסף באור כאמור "הלכה כבית הלל" כולל – הענין ד"בהלו נרו" שרואים בגלוי את התגברות מדת החסד והרחמים ועד שבאים ליום השמיני דחנוכה "זאת חנוכה" שבו מדליקים כל שמונת הנרות – כאמור שענין זה קשור עם כינור דימות המשיח של שמונה נימין
ובפרט על-פי המוזכר לעיל (במאמר) אודות ביאור הצ"צ שביום שמיני דחנוכה נמשכים שבעה יומין דעתיק [ז' תחתונות שבהם התלבשו ג' ראשונות אשר שלימות הגילוי שלהם הוא בגילוי פנימיות עתיק לעתיד לבוא על-ידי כללות מעשינו ועבודתנו בבחינת ז' תחתונות] בבחי' המלכות – "זאת

**והמעשה הוא העיקר:
ישנו פסק-דין ברור
מהבעש"ט והמגיד
לרבינו הזקן
ומכל ממלאי מקומו
עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר
נשיא דורנו –
שצריכים להוסיף עוד
יותר בהפצת המעיינות
חוצה**

(חנוכה)" אשר "מלכותך מלכות כל עולמים" עד לעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו ושם נמשך בחי' "מלכותך" דקאי על מלכות דעתיקא קדישא עד לבחי' המלכות דא"ס (כמבואר בתניא).
וכל זה – במהרה בימינו ממש ובשמחה וטוב לבב.